

ЗБІРНИК

«НАУКОВИЙ ВІСНИК НДІ ПРОБЛЕМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ» 2023-1

ISSN 2786-7900

<https://doi.org/10.61417/2786-7900.2023.1.6>

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШОЮ СТОРОНОЮ

УДК 343.1

Бабіков Олександр,

керуючий партнер АО «DEFENSORES»,

кандидат юридичних наук,

професор кафедри кримінального права та процесу

Київського авіаційного університету,

м. Київ, Україна

Статтю присвячено дослідженню питання визначення та вирішення процесуальних проблем відкриття матеріалів стороною обвинувачення сторони захисту. Автором досліджується засади умови та процес перебігу відкриття та ознайомлення з матеріалами; актуальна судова практика пов'язана із реалізацією права на справедливий суд з огляду на ознайомлення матеріалами кримінального провадження. Належну увагу автор приділяє допустимості доказів, які були зібрані стороною обвинувачення протягом досудового розслідування та розсекречені іншою стороною. Запропоновано запровадження електронної норми ознайомлення з матеріалами з метою належної реалізації гарантій у межах кримінального процесу.

Ключові слова: відкриття матеріалів, справедливий суд, сторона обвинувачення, розсекречення документів, реалізація гарантій

Статья посвящена исследованию вопроса определения и решения процессуальных проблем открытия материалов стороной обвинения стороне защиты. Автором исследуется основы условия и процесс течения открытия и ознакомления с материалами; актуальная судебная практика связана с реализацией права на справедливый суд с учетом ознакомления с материалами уголовного производства. Должное внимание автор уделяет допустимости доказательств, которые были собраны стороной обвинения в течение досудебного расследования и рассекречены другой стороне. Предложено введение электронной нормы ознакомления с материалами с целью надлежащей реализации гарантий в рамках уголовного процесса.

Ключевые слова: открытие материалов, справедливый суд, сторона обвинения, рассекречивание документов, реализация гарантий

PROCEDURAL PROBLEMS OF DISCLOSING MATERIALS TO THE OTHER PARTY

**Babikov Oleksandr,
Managing Partner of DEFENSORES Law Firm,
PhD in Law,
Associate Professor of the Department of Criminal Law and Procedure of the Kyiv
University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine**

The article is devoted to the study of the issue of determining and solving procedural problems of disclosure of materials by the prosecution to the defence. Inadequate fulfillment of the requirements of Article 290 of the CPC of Ukraine by the prosecution may be considered a violation of conventional human rights and freedoms. The period of familiarization with the

materials of the proceedings does not include the time of familiarization of the victim, his/her representative and legal representative

The author examines the principles, conditions and process of discovery and familiarisation with the materials; current case law related to the exercise of the right to a fair trial in terms of familiarisation with the materials of criminal proceedings.

Given that the law does not define a specific form of procedural document that would confirm the fact of granting access and familiarization with the proceedings, but only establishes that this fact must be confirmed in writing by the party to the criminal proceedings to whom access was granted and such written documents must be attached to the criminal proceedings as confirmation that each party has fulfilled its obligations and has not violated the rights of the parties to the criminal proceedings, the key issue of recognizing the evidence obtained as admissible or inadmissible is the procedure for obtaining it, not the conditions of use, granting access to it, the possibility to familiarize oneself with the procedural grounds for obtaining evidence. The ability of the party and the court to check for the absence of the above circumstances is key to their evaluation and use in criminal proceedings.

The author pays due attention to the admissibility of evidence collected by the prosecution during the pre-trial investigation and declassified to the other party.

The author proposes to introduce an electronic system of familiarisation with the materials with a view to ensuring effective implementation of guarantees within criminal proceedings.

Key words: disclosure of materials, fair trial, prosecution, declassification of documents, implementation of guarantees

Тлумачення положень кримінального процесуального законодавства щодо умов та порядку відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні, обчислення строків досудового розслідування під час зазначеної процесуальної дії, з урахуванням запровадження в КПК України додаткової підстави для закриття кримінального провадження, - через закінчення строку досудового розслідування, залишається

актуальним і на даний час не лише через спроби сторін схилити у цьому питанні «ваги» на свою користь, а й неоднозначні та непослідовні позиції вищої судової інстанції.

Положеннями ст. 290 КПК України[1] визначено загальні засади відкриття матеріалів іншій стороні. Однією з основних є вимога до сторони обвинувачення про те, що: «визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.» Отже ініціатива у цьому питанні залежить виключно від сторони обвинувачення і пов'язується з достатністю одержаних доказів.

Встановлення у кримінальному процесуальному законодавстві такої вимоги розглядається як одна з гарантій реалізації права особи на справедливий суд, встановлених у ст. 6 Європейською конвенцією з прав людини. [2]

Доступ та ознайомлення з матеріалами кримінального провадження можна розглядати як форму реалізації права особи бути негайно і детально поінформованим про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього (п. «а» ч. 3 ст. 6 Конвенції), як захід, спрямований на забезпечення можливості підготувати свій захист (п. «b» ч. 3 ст. 6 Конвенції), у тому числі для реалізації права здійснити допит свідків обвинувачення (п. «с» ч. 3 ст. 6 Конвенції), сформулювати зміст допиту свідків захисту.

Отже, неналежне виконання вимог ст. 290 КПК України з боку сторони обвинувачення може розглядатися як порушення конвенційних прав і свобод людини. Крім того, доступ до матеріалів, зібраних під час досудового розслідування, що здійснюється як стороною обвинувачення, так і стороною захисту, є способом

забезпечення реалізації такої засади кримінального судочинства як змагальність сторін та свободу в поданні ними суду своїх доказів і доведенні судом їх переконливості, визначеної ст. 22 КПК України. І в цьому контексті, надання сторонам кримінального провадження можливості ознайомитися з доказами, джерелами доказів, процесуальними підставами їх одержання, є умовою, за якою сторона може, з урахуванням їх дослідження, ініціювати питання визнання їх неналежними чи недопустимими.

Поряд з тим, що у ст. 290 КПК України законодавець намагався деталізувати порядок і умови ознайомлення сторін з матеріалами кримінального провадження, більшість положень науковцями та практиками тлумачиться неоднозначно.

Отже проаналізуємо ключові питання, пов'язані з відкриттям матеріалів.

Правовою підставою для початку відкриття сторонами матеріалів кримінального провадження є ініціатива сторони обвинувачення – встановлення факту, що зібраних матеріалів достатньо для направлення провадження для розгляду в суді та повідомлення про це сторону захисту.

З повідомленням сторони захисту про завершення досудового розслідування та ознайомлення з матеріалами провадження, яке здійснюється прокурором, або за його дорученням слідчим, кримінальне процесуальне законодавство пов'язує настанням декількох наслідків: 1) дата складання/направлення такого повідомлення є останнім днем, що враховується в строки досудового розслідування; 2) період ознайомлення до завершення виконання вимог ст. 290 КПК України не враховується в строки досудового розслідування; 3) під час виконання вимог ст. 290 КПК України стороні обвинувачення заборонено збирати докази.

Порядок надання стороною обвинувачення доступу передбачає такі основні засади як: 1) надання доступу до матеріалів досудового розслідування, які є в їх розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть

бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання; 2) такий доступ передбачає можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надання доступу до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді; 3) до матеріалів досудового розслідування, що містяться в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування надається доступ або надаються електронні копії таких матеріалів, засвідчених в установленому порядку; 4) допускається видалення відомостей з документів, що надаються для ознайомлення, якщо не має намір їх використовувати під час судового розгляду.

Для сторони захисту передбачено дещо інші умови відкриття матеріалів: 1) відкриття матеріалів здійснюється виключно за наявності ініціативи прокурора; 2) відсутність запиту прокурора про надання для ознайомлення матеріалів сторони захисту позбавляє сторону захисту обов'язку надати їх стороні обвинувачення для ознайомлення та не може бути підставою для відмови у їх дослідженні в судовому засіданні; 3) під час відкриття матеріалів також надається можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них та надається доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді; 4) сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення.

Також передбачено, що про відкриття матеріалів сторона обвинувачення повідомляють потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється

провадження, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник.

І якщо на перший погляд визначені правила відкриття матеріалів здаються чіткими та послідовними, недосконалість юридичних формулювань призвела до виникнення протилежних думок щодо їх тлумачення.

З якого моменту починається ознайомлення з матеріалами кримінального провадження: 1) з дати направлення/вручення повідомлення сторони обвинувачення; 2) з дати, визначеної стороною обвинувачення коли стороні захисту необхідно прибути для одержання доступу до матеріалів; 3) з дати, коли сторона захисту фактично одержала доступ до матеріалів сторони обвинувачення?

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати від 28 вересня 2021 року у справі №758/12538/20 (провадження №51-3811 км 21) [3] зроблено висновок, що період з моменту повідомлення сторони захисту про завершення досудового розслідування у порядку, визначеному ст. 290 КПК України, та відкриття матеріалів провадження для ознайомлення у строки досудового розслідування не включається. При цьому факт завершення досудового розслідування має бути належно підтверджений, як і факт повідомлення цієї інформації стороні захисту. Тобто судом зроблено висновок, що початком ознайомлення з матеріалами є дата направлення повідомлення.

В іншій постанові, ВС від 17 серпня 2021 року у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) за №6202000000000273 від 12 березня 2020 року, колегія суддів висловила думку про необхідність відступити від висновку щодо застосування положень ч. 5 ст. 219 КПК України, та висловила пропозицію сформулювати з цього питання такого висновок у такій формі: «Початком обчислення строку ознайомлення з матеріалами досудового розслідування є момент фактичного надання стороною обвинувачення стороні захисту

доступу до матеріалів досудового розслідування та забезпечення реальної можливості ознайомитися з ними».[4]

Поряд з різним підходом до визначення початку перебігу процесуальної дії, залишається актуальним питанням підтвердження факту винесення/складання та направлення повідомлення. Якщо виходити з того, що початком ознайомлення з матеріалами кримінального провадження є дата фактичного доступу до них, або дата, на яку сторона обвинувачення визначила як дату, з якої сторона захисту може розпочати ознайомлення, - встановити час, з якого не відраховуються строки досудового розслідування просто. Вони фіксуються у повідомленні або протоколі чи іншій формі фіксації доступу до матеріалів. В іншому випадку, коли відрахування зазначеного періоду проводиться починаючи від дня, наступного за датою складання/направлення повідомлення, виникає питання щодо можливих зловживань з боку сторони обвинувачення, як приклад направлення повідомлення «заднім числом».

Надання переваги точці зору, що початком ознайомлення є дата направлення повідомлення на нашу думку суттєво порушує баланс інтересів сторін, дозволяючи стороні обвинувачення маніпулювати датою, від якої буде здійснюватися відлік початку процесуальної дії. Особливе занепокоєння це викликає також і через те, що вищою судовою інстанцією крім іншого висловлено позицію, що поштові повідомлення, що можуть підтвердити або спростувати відомості про фактичну дату направлення повідомлення про завершення досудового розслідування не є матеріалами кримінального провадження і сторона обвинувачення не зобов'язана їх надавати стороні захисту для ознайомлення.[3]

На наступному етапі, після оголошення про закінчення досудового розслідування сторони надають доступ до матеріалів та розпочинається ознайомлення з ними. При цьому виникає питання щодо обсягу та змісту матеріалів, що перебувають у розпорядженні сторін.

У цьому питанні сторони виступають на різних засадах.

Прокурор зобов'язаний надати доступ до матеріалів, приміщень, місця, що є в його розпорядженні чи перебувають під контролем держави: 1) які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання (ч. 2 ст. 290 КПК); 2) прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді. Отже, кримінальний процесуальний закон встановлює обов'язок прокурора надати доступ як до матеріалів, документів, місця, які він має намір використати для доведення винуватості особи в суді, так і ті, що виправдовують або пом'якшують відповідальність особи.

Сторона захисту надає доступ до матеріалів виключно за наявності відповідного запиту прокурора та може відмовитися, якщо матеріали можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості підзахисного.[5]

Поряд з цим питання обсягу таких матеріалів, і насамперед сторони обвинувачення залишається спірним, особливо в частині, що стосуються первинних документів, що були підставою для експертного дослідження, процесуальні рішення що стали підставою для проведення слідчих дій, документів на підтвердження проведення процесуальної дії.

Так, досліджуючи питання щодо надання стороні захисту доступу до матеріалів, що були предметом експертного дослідження суд дійшов висновку, що «Якщо стороною обвинувачення використано висновок експерта на підтвердження винуватості особи, саме цей висновок з детальним аналізом медичної документації має бути відкритий стороні захисту при виконанні вимог ст. 290 КПК. Водночас захист не позбавлений процесуальної можливості за необхідності клопотати про надання доступу до матеріалів, які досліджував експерт. За відсутності такого клопотання, з урахуванням ст. 22 вказаного Кодексу слід розуміти, що сторона захисту, самостійно обстоюючи

свою правову позицію, не вважала за доцільне скористатися на згаданій стадії провадження правом на відкриття їй також і медичної документації.»[7]

В частині надання стороні захисту доступу до речових доказів ВС зробив висновок, що на орган досудового розслідування покладено обов'язок надати сторонам майбутнього судового розгляду безперешкодно реалізувати їх можливість ознайомитися із речовими доказами (у разі виявлення ними бажання), однак він не зобов'язаний здійснювати таке ознайомлення в обов'язковому порядку за відсутності ініціативи сторони захисту. [8]

Щодо надання процесуальних рішень, що стали підставою для проведення слідчих дій, в деяких питаннях правові позиції вищої с удової інстанції мають суттєві відмінності.

Першу позицію можливо охарактеризувати так: «...За наявності відповідного клопотання процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (ухвали, постанови, клопотання) і яких не було відкрито стороні захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, оскільки їх тоді не було у розпорядженні сторони обвинувачення (процесуальні документи не було розсекречено на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження), можуть бути відкриті іншій стороні, але суд не має допустити відомості, що містяться в цих матеріалах кримінального провадження, як докази».[9]

Наступна позиція полягає у тому, що: «Якщо сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, однак такі документи не були розсекречені з причин, що не залежали від волі і процесуальної поведінки прокурора, то суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення» та «Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, що спрямовані на розсекречення

процесуальних документів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм статті 290 КПК України». [10]

Таким чином, ВП ВС поклала на суд обов'язок встановлювати, чи вживались прокурором необхідні та своєчасні заходи, що спрямовані на розсекречування документів, які стали правовою підставою для проведення НСРД, і вже в залежності від цих обставин встановлювати допустимість чи недопустимість таких доказів, а з іншого боку фактично «зобов'язала» сторону захисту своєчасно вимагати від сторони обвинувачення надання для ознайомлення первинних документів, речових доказів, рішень, що були підставою для проведення слідчих та інших процесуальних дій.

Проте питання наскільки така позиція є виваженою та відповідає засадам кримінального судочинства, - залишається дискусійною. Висловимо свої міркування на прикладі НС(Р)Д. На нашу думку відомості/докази вжиття чи невжиття прокурором заходів до зняття грифу таємності з процесуальних рішень, що стали підставою для проведення НС(Р)Д чи інших слідчих дій, жодним чином не повинно впливати на визнання доказів допустимими, оскільки незалежно від активності і зусиль прокурора, якщо документи, що стали підставою для проведення слідчих дій відсутні – неможливо перевірити наявність фактичного дозволу суду, встановити чи надавався такий дозвіл щодо певної особи, місця, кінцевого обладнання тощо. Крім того, залишаються нез'ясованими межі та умови такого дозволу, часові рамки. Відповідно, неможливо оцінити, чи дотримано вимогу, передбачену п. 2 ч. 2 ст. 87 КПК України, чи здійснено процесуальну дію, яка потребує попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов.

Адже, якщо говорити про допустимість чи недопустимість доказів, матеріали щодо одержання яких не були надані стороні захисту для ознайомлення під час виконання вимог ст. 290 КПК України, слід приймати до уваги, що відповідно до вимог

ст. 87 КПК України, недопустимими визнаються докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Частиною 2 цієї статті встановлено, що суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння: 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов; 2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження; 3) порушення права особи на захист; 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права; 5) порушення права на перехресний допит, а ч. 3, якщо докази, що були отримані: 1) з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні; 2) після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень; 3) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у зв'язку з недопущенням адвоката до цієї слідчої (розшукової) дії; 4) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо така ухвала винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання.

Отже, ключовим питанням визнання одержаних доказів допустимими чи недопустимими є процедура їх одержання, а не умови використання, надання доступу до них, можливості ознайомитися з процесуальними підставами одержання доказів тощо. Отже можливість сторони та суду їх перевірити на відсутність вищезазначених обставин є ключовим для їх оцінки та використання у кримінальному провадженні.

При цьому слід відзначити, що ч. 12 ст. 290 КПК України встановлено, що у випадках, якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази.

Але у даному випадку, на нашу думку говорити про недопустимість доказів у кримінальному провадженні, якщо єдиною підставою для визнання їх недопустимими є нездійснення їх відкриття іншої стороною – є безпідставним. Такі докази можуть бути допустимими, зібраними у порядку та спосіб, передбачений КПК України, проте їх використання у кримінальному процесі заборонено.

Інша річ, коли мова йде про використання доказів, з якими сторони ознайомилися, проте захисту не надано для ознайомлення процесуальні документи, що стали підставою для одержання таких доказів.

Так, у постанові від 12.10.2017 р. у справі №5-237 кс (15)17), ВС зробив висновок, що відкриті захисту лише під час апеляційного розгляду докази, які вже існували на момент звернення із обвинувальним актом, не можуть вважатися судом допустимими оскільки «недослідження судом першої інстанції процесуальних документів, які стали правовою підставою проведення негласних слідчих (розшукових) дій, впливає на справедливість судового розгляду в цілому, оскільки відсутність дослідження цих матеріалів викликає сумніви щодо можливості здійснення судом належної оцінки законності проведення таких дій, а також достовірності та допустимості їх результатів як доказів. У такому разі недослідження зазначених матеріалів призводить до оперування судом доказами, допустимість яких є імовірною, що в контексті презумпції невинуватості є неприпустимим для обґрунтування рішення про винуватість особи та свідчить про порушення права особи на справедливий суд», так і сформував правовий висновок, який визначив вектор правозастосування та підхід до питання допустимості доказів (абз. 3 п. 5 Постанови): «так, відкриття в умовах публічного і гласного

апеляційного судового розгляду окремих матеріалів кримінального провадження, які існували на момент звернення до суду з обвинувальним актом, але не були відкриті стороні захисту, не означає їх автоматичну допустимість, оскільки за КПК критерієм допустимості доказів є не лише законність їх отримання, а і попереднє відкриття матеріалів іншій стороні до їх безпосереднього дослідження у суді».

Отже, за відсутності/ненаданні стороні захисту, суду документів, що стали правовою підставою проведення слідчих чи інших процесуальних дій унеможливорює надання належної правової оцінки наявності чи відсутності підстав, визначених у ст. 87 КПК України. Тобто такі докази втратили одну з важливих властивостей допустимого доказу - бути перевіреними. Як приклад, без дослідження документів, що були підставою для проведення слідчих дій неможливо з'ясувати, чи був відповідний дозвіл суду на їх проведення, чи проведено слідчі дії у межах та строки, визначені судом тощо.

Тобто можливо зробити висновок, що неналежне виконання вимог ст. 290 КПК України може мати наслідком: 1) заборону використання доказів через не ознайомлення з ними стороні; 2) визнання недопустимими доказів, які через неможливість ознайомлення з процесуальними підставами проведення слідчої дії унеможливають надання об'єктивної оцінки щодо їх допустимості; 3) визнання недопустимими доказів через ненадання стороні первинних документів, речових доказів, що стали підставою для одержання таких доказів, якщо сторона наполягала на ознайомленні з ними.

Слід відзначити ще один аспект виконання вимог ст. 290 КПК України як фактор, що впливає на обрахування строків досудового розслідування. Частиною 5 ст. 219 КПК України встановлено, що строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 КПК України, не включається у строки, передбачені цією статтею, крім дня повідомлення стороні захисту про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Поряд з цим закінчення процесуальних строків передбачено

як окрему підставу для закриття кримінального провадження п. 10 ч. 1, ч. 9 ст. 284 КПК України. Відповідно питання обрахування строків досудового розслідування також пов'язане з тим, які саме учасники кримінального провадження приймають участь у процесуальній дії.

Дослівне тлумачення положень, передбачених ч. 5 ст. 219 КПК України дають підстави для визначення ключових моментів: 1) не враховується у строки досудового розслідування строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторін кримінального провадження, до яких відносяться відповідно до п. 19 ч. 2 ст. 3 КПК України: з боку обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники;

Отже у строк ознайомлення з матеріалами провадження не входить час ознайомлення потерпілого, його представника та законного представника

Проте це правило не розповсюджується на час ознайомлення представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача, його представника, які також мають право на доступ та ознайомлення з матеріалами. Також не передбачено, що не враховується в строки досудового розслідування час, що використовується сторонами та іншими учасниками для доступу та ознайомлення з речовими доказами, з житлом чи іншим володінням особи, що перебувають під контролем іншої сторони.

Неоднозначно вирішується і питання щодо підтвердження сторонами факту надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів.

За загальним правилом перебіг і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі лише у випадках, передбачених КПК України. При цьому, у ст. 290 КПК України вимоги щодо складання протоколу як форми фіксації процесуальної дії.

Зважаючи на те, що закон не визначає певної форми процесуального документа, яким би підтверджувався факт надання доступу та ознайомлення з матеріалами провадження, а лише встановлює, що цей факт повинен бути письмово підтверджений самим учасником кримінального провадження, якому надано доступ і такі письмові документи повинні додаватися до матеріалів кримінального провадження як підтвердження того, що кожна із сторін виконала свої обов'язки і не порушила прав учасників кримінального провадження, таке тлумачення цілком корелюється із наведеним вище поясненням відсутності визначеності у положеннях КПК України з цього питання. Тобто законодавець дав сторонам тактичні можливості щодо визначення форми підтвердження.[6]

Висновки та пропозиції.

Належна реалізація гарантій на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження та мінімізацію впливу сторін на додержання розумних строків можливо досягти запровадженням електронної форми ознайомлення з матеріалами провадження. У випадку запровадження такого підходу строк, з якого сторона розпочала ознайомлення буде визначатися автоматично датою відкриття їй доступу до матеріалів, та відповідно повідомленням сторони про завершення ознайомлення.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України №4651-VI від 13.04.2012
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28 вересня 2021 року у справі № 758/12538/20 URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1225996/>
4. Початком обчислення строку ознайомлення з матеріалами досудового розслідування є момент фактичного надання стороною обвинувачення стороні захисту доступу до матеріалів та забезпечення реальної можливості з ними ознайомитися: відступ URL :<https://advokatpost.com/pochatkom-obchyslennia-stroku-oznajomlennia-z-materialamy-dosudovoho-rozsliduvannia-ie-moment-faktychnoho-nadannia-storonoiu-obvynuvachennia-storoni-zakhystu-dostupu-do-materialiv-ta-zabezpechennia-re/>
5. Постанова Верховного Суду від 17.03.2020. – Справа № 691/1358/15-к
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88401654/>
6. Постанова Колегії Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 березня 2019 року у справі № 752/3929/15-к URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80889235/>
7. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 27.01.2020 у справі №754/14281/17 URL:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87298256/>
8. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 12.03.2020 у справі № 688/2831/17 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88187336/>

9. Судова практика ВС щодо відкриття доказів іншій стороні за ст. 290 КПК
URL: <https://femida.ua/advice/sudova-praktyka-vs-shhodo-vidkryttya-dokaziv-inshij-storoni-za-st-290-kpk-top-17-kejsiv/>
10. Постанова ВП Верховного Суду у справі № 640/6847/15-к від 16.10.2019 р.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85174578/>